БРОЈ 94 — Цетиње, Сриједа 4. децембра 1913. год. — ГОДИНА VI.

ЦИЈЕНА:
за Црну Гору на годину 10 перп., на по год. 5 перп.; ван земље 15 франака у злату.

за Црну Гору број 10 пара
за Стране Земље број 20 пара

лист излази
СРИЈЕДОМ и ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:
„Вјесник" Цетиње, (Црна Гора)

ADRESSE:
„Viesnik" Cettigné (Monténégro)

Рукописе ваља слати Уредништву „Вјесника"
а претплату и огласе Администрацији
Огласи се наплаћују по погодби

Цетиње, 4. новембра.

Влада је послала овијех дана у најбогатији дио нашијех Нових Крајева, у цвјетну Метохију, комисију да учини премјер земљишта, да испита његову плодност, да утврди колико га је празног и необрађеног за уступање и насељавање, и да својом студијом створи основицу за брзо и правилно рјешење аграрнога питања.

Извјештаји, које је комисија упутила Влади већ послије првијех дана проучавања, пуни су усхићења. Они превазилазе добро мишљење ранијих познавалаца богатства тога од Бога благословеног краја Српске Земље, који је припао Црној Гори, вјековној мученици српске слободе и независности.

Први дани комисијскога рада донијели су необично радосне резултате. Квалитет земљишта је одличан. На истој је висини вриједности са квалитетом земаља у најплоднијим дијеловима свијета, у великим низинама и равницама и воденим наносима ријекâ.

Све што је природа у изобиљу могла дати, ту је. Сви се услови за процват једног дивног краја наше отаџбине налазе на једном простору, у кругу равнога хоризонта докле поглед може обухватити. Дуготрајни немар, нерад и паучина петвјековне варварије наслагали су на то неисцрпно злато талог запуштености, коју сада треба да наше вриједне руке очисте а наша просвјећена управа да облагороди и у томе дијелу Црне Горе да направи накит нашега културнога напретка.

Само на једном незнатноме простору у околини четири села близо Ђаковице нађено је преко 10.000 рала плодне земље за обдјелавање, пусте и без власника, која се може одмах уступати за насељавање. А гдје је још сва Метохија, у којој се тај незнатни дио сасвијем губи! Али све је још несређено и запуштено.

Да би задовољила прве потребе становништва, Влада ће одмах отпочети вршити насељавање и прискочити у помоћ насељеницима са средствима за рад. Обиље богата посједа гарантија је да ће се брзо наћи разноврсна помоћна средства, која се Влади већ нуде и која она пробира да би имала у шакама солиднија.

Нама се отвара широко поље рада и зараде. Све што нам је за живот потребно налазимо сада у кругу граница своје отаџбине. Подстицај се даје са врхова државне управе, која је озбиљно прегла да изврши најнужнији посао: да крене точкове општега напретка и даде им замах, који ништа више неће моћи зауставити.

Овијех дана завршиће свој рад још једна комисија, коју је Влада била образовала. То је комисија састављена из четири мање, којима је било стављено у задатак да попишу сирочад погинулих ратника и у рату онеспособљене синове Отаџбине. Комисија ће марљиво и савјесно свршити свој посао и Влади у томе погледу убрзо поднијети исцрпан извјештај, на основу којега ће се такође одмах приступити и рјешењу тога неодложнога питања.

ЗДРАВИЦА

Њег. Вел. Краља, коју је благоизволио изговорити на вечери у Двору у част постављења новог Пећског Митрополита Господина д-ра. Гаврила Дожића

Господо,

Оутверди Бже стѹю православнѹю вѣрѹ, православныхъ хрїтїанъ во вѣкъ вѣка.

Може ли бити љепшега дана за нашу аутокефалну православну цркву од овога, у који са нашега Цетиња опремамо данас у Пећ Високопреосвештеног Господина Митрополита дра Гаврила Дожића, вриједнога сина ове земље, на његову службу Богу и народу?

Високопреосвештени!

Кључеве од древних светијех и дивнијех храмова српских, које сам примио по милости Божјој из руку Моје побједоносне војске, предајем Вама са благословом Високопреосвештеног Господина Митрополита Митрофана, да у њима новом величанственом свјетлошћу скоро догорјели жижак кандила у првобитну свјетлост и снагу поджежете, да врата Мојијех храмова у пећској епархији српском свијету широм отварате, да се пред дверима истијех Богу за српску слогу молите и да душе погинулих за њихово ослобођење побожношћу помињете.

Анђели небески, свети Краљеви и Патријарси, који у простору Ваше Богохраниме епархије вјечним сном почивају, радоваће се кад под сводовима њихових храмова стане одјекивати пјесма Божја, пјесма Србинова и молитва за здравље српскога народа и његову срећу. Изволите, Високопреосвештени, сљедовати примјерима Мојих славних предака, Господара ове земље, и бити надахнути према неправославној браћи оном њиховом широком вјерском сношљивошћу, којом су се вазда одликовали.

Прва тамо Ваша молитва нека буде благодарност Богу за доживјеле ове срећне дане, за упокојење душа погинулијех Срба, као и онијех Срба, који су радом, трудом, жељом и молитвама допринијели ослобођењу нашега народа испод Турака.

Искрај тако дуго упражњеног пријестола славних српских Патријарха учите Ми драги Мој народ крјепости и вјери православној. Утврђујте у њем љубав према Домовини, јер Пећ је била огњиште српске цркве и моћи српскога духа. Пећ је била српска Москва, а Москва је чедна мајка не само браће нам Руса, него и наша, јер она нас је бранила у мучним временима и озаравала вјером у Бога и у побједу наше праведне мисли.

Најљепши Божји храм на Балкану, Моје Високе Дечане, одржавајте у сјају и величанствености као свети израз и свједока српске побожности и величине.

Подижући ову чашу у Ваше здравље, Високопреосвештени, желим Вам срећан пут!

ГОВОР

Његовог Високопреосвештенства Митрополита Пећског Г. д-ра Дожића, којим је Његовом Величанству Краљу захвалио на здравици

Ваше Величанство

Премилостиви Краљу Господару!

Ваше велико благовољење и висока заштита, које сам био стално предмет и онда када сам се бавио изван граница миле ми Домовине, као и ова у моме животу најдрагоцјенија част, дају ми слободу, да у највећој скромности изразим Вашем Величанству моју најтоплију благодарност.

Срећан сам, што ме је Ваше Величанство, у путу Своје високе владалачке милости, благоизвољело назначити на службу у новодобивеним крајевима, онамо, гдје си Ти, Краљу, Ослободиоче, прије годину дана са вазда побједоносним мачем храбрих Ти Црногораца разбио и срушио тешке окове петовјековног ропства и подарио нашој браћи златну слободу. — Срећан сам, велим, што идем да служим **онамо 'намо,** *гдје се, по узвишеним пјесничким изразима, пуним жарког родољубља Вашег великог српског срца и генијалног духа,* **„дижу Дечани свети, молитва у њих присваја рај"**; *онамо, гдје је славна Српска Патријаршија, тај свештени Јерусалим Српски и други историјски споменици, који ките срце некадашње Душанове Царевине. — Срећан сам, што ћу у тим светим споменицима српске величине приносити најтоплије молитве Господу Богу за драгоцјено здравље Вашег Величанства и Вашег Узвишеног Краљевског Дома; за срећу и напредак миле и проширене Домовине, — Домовине, коју си Ти, Господару, и Твоји Славни Претци — као најславнију жижу за ослобођење Српства, испод ове свете српске Акрополе, са крвавим али свагда побједоносним Маратонима, Термопилама и другим бесмртним дјелима — створили, увеличали, проширили и тријумфално прославили.*

Нама, данашњој генерацији, пала је у дио најславнија част, најсрећнија улога, да под побједоносним скиптром Вашег Величанства осветимо Косово, да видимо ослобођену историјску Метохију, ту дивну Српску Палестину и остале крајеве старе Србинове славе и величине.

У одушевљењу за толике сјајне успјехе свога Узвишеног Краља и миле Домовине; у осјећању свога светог позива према светој Матери Цркви и повјереној ми пастви; у схваћању своје свете дужности према Вашем Величанству и Домовини, као свјесни и одани син ове земље, трудићу се, да се са већим полетом, са већом вољом и са већом енергијом одам и посветим повјереном ми послу, те да што боље и тачније одговорим узвишеним жељама и надама Вашег Величанства и оправдам високо повјерење, које сте ми милостиво благоизвољели поклонити.

Као вјерни служитељ Божјег Олтара, управљам топле молитве Господу Богу, да Ваше Величанство и Ваш Узвишени Краљевски Дом поживи на многаја љета за срећу и напредак а на понос и дику Црне Горе и васцијелог Српства.

Живио!

Оријенталне жељезнице

У једном од посљедњих бројева талијанског листа „Ђорнале д Италија изашао је под насловом „Аустрија, балканске жељезнице и Италија", овај лијеп и документован чланак из пера г. О. Фелиција:

Да би се могла сагледати огромна важност аустријског заузимања око питања оријенталних жељезница доста је напоменути велике користи и привилегије које би дунавска монархија имала од тих жељезница. Господарица пруге од 400 км. на српској територији, са правима насљеђеним од Друштва оријенталних жељезница, које их је добила од Турске, Аустрија би у прилог своје политике и своје трговине створила огроман инструменат којим би задала смртни ударац политици и економији других држава, нарочито Италије.

Кад би та жељезница постала аустриска, она би, наравно, поставила ту свој административни персонал. То би била просто аустриска поплава у Маћедонији. Тај аустриски елеменат, будите увјерени, не би живио скрштених руку нити би мирно гледао на дим локомотива кроз вардарску долину и пазио на ред вожње, него би стварао политичку пропаганду аустриску у тим крајевима. Аустрија би се дала на све могуће игре, изговарајући се административним тешкоћама. У тим стварима Италијани у Аустрији већ су искусили каква је аустриска политика.

Какве су то административне тешкоће? Кад је објављен рат између савезника и Турске, Србија је имала велику количину вагона у Солуну, а ми сви знамо шта је Друштво оријенталских жељезница у томе питању радило. Можете мислити шта би све Аустрија у сличном случају радила да оштети српске војне и политичке интересе? Па, с обзиром да би Аустрија имала права одређивати тарифе на жељезницама, италијанска трговина трпјела би велику штету због намета аустријских. И благодарећи томе праву аустриском, Србија би се понова налазила у истоме положају као што је била и прије рата, т. ј. под економским притиском свога сусједа.

Да сјутра нешто искрсне царински рат између Србије и Аустрије, Србија не би могла имати наде за извоз преко Солуна. Аустрија би својим тарифама, које би саобразила са тарифама својих жељезница (на аустријској територији), још више стијеснила положај Србије. Осим тога, јадранска жељезница, чије питање треба да ријеше Русија и Италија, дошла би такође у питање и њен би задатак био париран тарифама аустријских жељезница. Једном ријечи, Аустрија би, служећи се вешто својим правом, спријечила рад и развитак јадранских жељезница. На посљетку постоји опасност да би Аустрија могла једнога дана интервенисати кад би се хтјеле градити нове пруге, на начин да омете прави циљ тих пруга и што више скучи српске економске интересе.

Скрећем пажњу на евентуалне компликације које би могле настати и које би можда за цијело настале, ако Аустрија не попусти здравим савјетима у питању оријенталских жељезница.

Куповина 51.000 акције Друштва оријенталских жељезница није финансиско питање, него је то политичко питање од највеће важности. Осим Србије, осим Италије, ту је заинтересована и Европа. Drang nach Osten се је трансформирао. Са висине политичких идеала спустио се у долине економске борбе. Постао је стотину пута јачи, т. ј. стотину пута опаснији. Аустрија би, у случају успјеха, могла казати, да је створила државу у српској држави.

Против тога аустриског маневра диже се просто једно право, право државе која, по праву суверености, жели да поступа са приватним предузећима према својим постојећим законима. Према својем законодавству, Србија хоће да откупи оријенталске жељезнице, које пролазе преко њене територије. Аустрија се не може томе противити а да не увриједи сувереност Србије. У осталом ту су и интереси Италије, а с Италијом и интереси Русије, Француске, Енглеске.

Ново стање на Балкану отворило је нову еву мира, којем се допушта свима народима да раде и да врше своју активност подједнако. Нико не може пристати да Аустрија себи ту ствара нарочите привилегије.

Осјећа ли и види ли све то Консулта? Ми би то жељели. Нарочито баш с тога што прошле године, некако у оно доба, кад се расправљало о питању територијалног изласка Србије на Јадранско Море, наше јавно мишљење, као и цијела земља, подијелило се било у два табора, за и против Србије. Ако је тада наш народ и наше јавно мишљење попустило влади у интересу Италије, како је влада тада представљала, данас наше јавно мишљење и наш народ не би могли мирно гледати да Аустрија притискује један народ, који је данас фактор равнотеже, те према томе и мира на Балкану.

Из аустриских делегација

У пленарној сједници мађарске делегације министар иностраних дјела гроф Берхтолд, одговарајући на интерпелацију грофа Апоњија, рекао је, да се Монархија заједно са осталим силама трудила да спријечи први балкански рат. Министар износи своју акцију према Турској у циљу да се иста одлучи на извођење реформа Ако наша акција није имала за ресултат да спријечи рат, то је кривица Турске. Али наш корак имао је ту добру страну, што се између кабинета одржавала измјена мисли и на тој бази створен је доцније споразум великих сила за регулисање појединих питања и васпостављање мира.

Што се тиче уговора између балканских држава, које је публиковао „Матен", министар је рекао, да му о њима, наравно, није учињено никакво званично саопштење. У сваком случају сигурно је да ми нијесмо могли више учинити за одржање мира, а да не пристанемо уз једну страну, што би било противно нашој традиционалној политици, јер ми не можемо да спрјечавамо слободан развитак балканских држава. Да би смо радили друкчије наступила би таква ситуација, коју би могли жељети само непријатељи Монархије, на име: ми би били у отвореном непријатељству са свима балканским државама. У осталом не треба заборавити да су те државе можда биле у увјерењу да могу рачунати на помоћ једне велике силе.

Што се тиче другог балканског рата не може нам се учинити пријекор да нијесмо све учинили како би спријечили тај рат. Сви наши посланици акредитовани код балканских држава имали су инструкције да енергично савјетују одржање мира. Али наша је дипломатска акција морала донекле имати резервисан карактер пошто је уговором између балканских држава, у случају неспоразума, улога арбитра била повјерена једној другој великој сили. Аутономија балканских држава и опирање да ма која од великих сила ограничи ту аутономију сачињавају традиционални принцип наше политике. Ово је гледиште изражено и у говору грофа Тиса 2. јуна ове године. Најбољи доказ да ми нијесмо жељели други балкански рат то је наш веома озбиљан напор да Румунија и Бугарска дођу до пријатељског споразума, тиме што би румунски захтјеви били задовољени, а наша акција у овом правцу била је све до посљедњег момента. Постојала је нада да би овај споразум спријечио изравнање осталих питања путем оружја. Разлоге, који су учинили те нијесмо успјели, сазнали смо тек у посљедње вријеме.

Делегација је одлучила, и ако је опозиција гласала у противном смислу, да овај одговор прими к знању.

Приликом дискусије буџета министарства иностраних дјела извјестилац Нађи рекао је, да се из румунске „Зелене Књиге" види, како је Монархија озбиљно савјеговала Бугарску да се мирним путем споразумије са Румунијом. Што се тиче питања о ревизији букурешкога уговора о миру, извјестилац изјављује, да је без значења што је Њемачка признала букурешки мир мало раније од Аустро-Угарске. У сваком случају Тројни Савез је најјачи протектор европског мира. (Пљескање)

Гроф Каролји, члан независне странке рекао је да се у питању ревизије Њемачка тако понашала као и да не треба водити рачуна о нама, с тога се Румунија није на нас ни обазирала. Говорник изјављује да бисмо ми требали да водимо незавсину политику. Наше министарство иностраних дјела не треба да буде филијала берлинска. Г. Берзевици говори о недјелима почињеним за вријеме балканског рата, која су имала циљ да на један бруталан начин измјене етнографске прилике. Говорник износи лијепи успјех Румуније и изјављује како он дијели то мишљење, да ови успјеси представљају опасност за Угарску. Балканска криза потврдила је увјерење о потреби одржања Тројног Савеза, а тако исто и одржања дуалистичке форме монархије. Свако попуштање у унутрашњости земље једној или другој народности у монархији произвело би опасност за будућност. — Хенгелмилер одобрава политику грофа Берхтолда. За вријеме овога говора г. Раковски делегат из опозиције тражио је да се констатује кворум. Пошто је утврђено да нема довољно броја делегата, сједница је прекинута. На клупама опозиције настаје ларма. Кад је сједница продужена жагор је поново отпочео. Г. Раковски оштро пребацује предсједнику што није употребио исто средство приликом изванредне сједнице, која је била сазвана на захтјев опозиције. Г. Раковски је опомену на ред. — Г. Хенгелмилер изражава наду да ће преговори са Србијом успјети. Гроф Андрашн изјављује: На место што смо тежили да се одржи статус кво, ми смо требали водити политику неутралности према хришћанским државама на Балкану. Говорник се слаже са тим, да треба одбацити формулу о незаинтересованости, а тако исто одобрава што је створена арбанска држава, али вели да је говор грофа Тисе за вријеме другог балканског рата једна погрјешка. Велике војне припреме биле су излишне, јер велико наоружање спрјечава рат. Говорник одобрава поступак монархије према Црној Гори и мисли, да би био постигнут већи успјех да смо чешће сами дјелали. Говорник износи велику важност Тројнога Савеза за монархију, а нарочито што се тиче Мађара. Будућност Угарске била би упропашћена кад би Њемци били побијеђени и наша је дужност да ублажимо супротност између Сила Тројнога Савеза и Тројнога Споразума. Говорник завршава позивајући грофа Тису да нађе начин како би се странке у Угарској биле са мање жестине, а позива и њега самога да не продужује акцију, која прнјети будућности Угарске (одобравање опозиције).

Министар-предсједник гроф Тиса говори побијајући прнјекоре, који су учињени нашој спољној политици од стране говорника из опозиције, понавља да је принцип, који је руководио нашу спољну политику, био одржање мира и осигурање слободног економског развитка и независности балканских народа. Што се тиче Русије још одавно у њој се опажају двије струје: с једне стране струја, која тежи за освајањем и која данас представља своју хегемонију на Балкану у ублаженој форми, у облику протектората. Кад год је ова политика у Русији надвладала наши су односи са Русијом били запети; с друге стране у Русији постоји једна разборитија струја, према којој историска мисија Русије на Балкану своди се на то, да тражи ослобођење балканских држава. Односно ове мисије постоји могућност, да се између нас и Русије постигне споразум. У сваког прилици, кад је руска политика дозвољавала монархији да према Русији води једну политику пријатељску и пуну повјерења, ови су је фактори у монархији поздрављени са највећом радошћу. Независна странка учинила је прнјекор нашој спољној политици, да је она створила препреке аспирацијама Србије и тражи, да Србији учинимо уступке у економском питању. У том погледу, примјећује говорник, било би интересантно знати како гроф Каролји измирује ово тражење са тежњама угарских аграрача. С друге стране независна странка замјера, што нијесмо поново заузели Санџак. Односно овог питања министар-предсједник понавља аргументе, које је изнио гроф Берхтолд и који правда нашу политику односно Санџака и додао је: ми можемо помоћи Арбанији на енергичнији начин, него што би била ова проблематична веза Кад будемо притицали у помоћ Арбанији то не треба да буде преко ланаца планине Шаре. — Г. Раковски члан опозиције доказује: пут морем је слободан? Гроф Тиса продужујући добацује: да ли он вјерује да постоји Дунав? (смијех) Не само да имамо море ако би, не дај Воже, требали да заштитимо наше интересе противу Србије и Црне Горе, јер ми немамо потребе да идемо морем или да ударамо на Шар планину, ми то можемо ријешити на другом бојном пољу (одобравање). Г. Раковски узвикује: Није само у питању Србија. Гроф Тиса, продужујући, мисли да до тога неће доћи, али ако се појави потреба, ми ћемо регулисати нашу ствар са Србијом не у Санџаку, а такође не и на арбанској граници, него на мјесту много опаснијем по Србију. Министар предсједник одговарајући на замјерке које је гроф Андрашн учинио његовом говору држаном прије другог балканског рата поводом царевог телеграма изјавио је: Догађаји су доказали да се цар и овом приликом инспирисао љубављу према миру, коју је он тако често освједочио за вријеме своје владавине. Али када се сазнало за телеграм царев, јавно мњење није могло да схвати цио његов домашај. И ми нијесмо могли допустити да наше непосредне сусједе позивају на арбитражни суд на један начин, који личи на поновно прокламовање неке врсте рускога протектората. Стога је било потребно тражити обавјештења. — Министар говорећи о ревизији букурешкога уговора рекао је: Букурешки уговор о миру садржи неколико незгодних одредаба, које лишавају Бугарску плодова њених војних напора против заједничког непријатеља и у толикој мјери, да ће вјероватно завист дуго остати у њеном срцу. С друге стране, један дио Бугара присвојиле су друге државе, што представља опасност за тешке компликације у будућности. Било би у интересу самих балканских држава, да се је на некакав начин постигло, да се ублаже ове претјераности букурешког мира. Стога је било правично што смо ми, а тако исто и Русија, потргли ово питање и за жаљење је, што је код других Сила преовладала у толикој мјери жеља за миром, да је занемарен један велики европски интерес. Гроф Каролји каже да је Тројни Савез престао постојати од момента, када Њемачка није одобравала наше намјере, то би се исто могло казати и за Тројни Споразум. Министар предсједник правда поступање монархије према Србији ради извршења одлуке Великих Сила по питању о албанској граници. Монархија, изабравши кратак пут, послужила је миру самом, Србији и хуманитету. Безобзирност према албанском питању, која се почела манифестовати, да је трајала још само неколико недјеља, повукла би за собом најстрашније посљедице у хуманом погледу. Министар се нада, да ће посљедње питање, које има да се регулише, бити ријешено, на опште задовољство и да ће на тај начин актуелна фаза балканског питања бити приведена крају. Балканске државе имају у овом моменту дужност, да све њихове снаге посвете унутарњој консолидацији, а нарочито да се уздрже од насиља према становницима који говоре другим језиком. Министар предсједник слаже се за мишљењем грофа Андрашија, да је Аустро-Угарска служила као посредник између Сила Тројнога Савеза и Тројнога Споразума и та ће политика имати њене симпатије ако се од стране Русије у будућности буде водила политика, која није у супротности са балканском политиком монархије. У осталом многи симптоми доказују да се је у том погледу ситуација за посљедњих некокико мјесеци веома разбистрила. Са радошћу може се констатовати, да држање Русије у посљедње вријем значи побједу ове политике. И ми би смо учинили велику погрјешку, кад не би смо одговорили и кад не би смо искрено прихватили политику мира, кад се не би користили сваком приликом да преговарамо с Русијом, да разјаснимо ситуацију и да доведемо у складност наше акције. Министар констатује такође са радошћу, да су се наши односи са Енглеском побољшали Исто тако не постоји ни једна чињеница, која би мутила наше односе према Француској *(живо одобравање)*.

Арбанашке границе

Париском „Тану" јављају, да су велике несугласице избиле међу члановима међународне комисије за одређивање сјеверне и источне албанске границе. Те су несугласице избиле још прије него што је комисија стигла у Призрен. Аустро-угарски и талијански делегати хтјели су да даду Арбанији један пут, који везује Стругу са Дебром, а кога је, као што је познато, саградила српска војска приликом посљедњег арнаутског упада. Томе су били противни руски и француски делегати. Како се нијесу могли да споразумију, комисија је морала да прекине рад. Француски и руски делегати су отпутовали у Призрен преко Скопља, а аустријски и талијански преко Албаније.

Обезбјеђење од Арбаније

Биоградска „Правда" пише:

Српска влада треба одмах да постигне споразум с Грчком и Црном Гором против свих душманских умишљаја, што им пријете из Арбаније, па да заједнички учине представку великим силама, да арбанашка држава буде оно како гласи њихово ријешење: *„неутрална држава под контролом великих сила"*, а не агентура за поткопавање Србије и мирнога сређивања нових прилика на ослобођеном Балкану. Све три интересоване државе треба упорно и неуморно да на томе раде код великих сила, те да се одмах у почетку спријечи у Арбанији свака једнострана улога, и да се упути само на унутрашње уређивање, за које има и сувише дугогодишњега посла, ако се у опште то може постићи.

Ми инсистирамо на томе, да се са наше стране ништа олако не пропусти, што се у Арбанији не слаже с улогом *неутралне државе под контролом великих сила.* На ту контролу, коју су саме велике силе установиле, ми имамо права позивати се увијек против ма чијега покушаја, да арбанашку област употребе за посебне сврхе против интереса околних балканских држава, против мира и реда на Балкану. Тим правом српска влада треба непрестано да се служи и да постигне споразум с Грчком и Црном Гором о заједничкој употреби тога права како би успјешније дјејствовале у том правцу.

А да би се акција савезничких влада што реалније схватила и разложно представила, ми понављамо, да одмах треба почети са захтјевом увођења међународне жандармерије. Нама је потребно, да се бар за почетак почне са таквом контролом и да постоји неко, па ма то био и читав комплекс великих сила, ко ће за ту Арбанију бар морално одговарати.

Њемачка на Дарданелима

„Самоуправа" пише:

Јављено је ових дана да ће заповједништво цариградским војним корпусом ускоро бити предато једном Њемцу, војнику. Војна организација Дарданела, као и војна одбрана Цариграда, налазиће се, дакле, у рукама Њемаца. Њемачка, у ствари, добија на тај начин фактички протекторат над Турском, а што је главно, њена је политика при томе тако дјеловала, да је све то дошло иницијативом саме Турске. Требало је сачувати неокрњене спољне знаке турског суверенитета, како би се Силе из Тројног Споразума могле држати на пристојној даљини, а то се, у овом случају, успјело турском иницијативом. Дипломатски, Тројни Споразум је овдје предухитрен. Но, да ли ће то бити од каквог утицаја и на коначан развој ове ствари, велико је питање, јер се борба води око великих интереса.

Успостављајући своју фактичку власт на Дарданелима и у Цариграду, преко једнога њемачког официра, Тројни Савез је све ближе својој намјери да завлада М. Азијом и путевима, који преко ње воде Индији. Најприје је дошао Трнполис, затим егејска острва, а сад Цариград и Дарданели. Трнполис је правно већ постао талијански посјед. Што се егејских острва тиче, Тројни Савез напреже сву снагу да бар нека од тих острва, а поглавито Родос и Стампалија, остану такође у талијанском посједу. Најпослије дошли су под власт Тројног Савеза и Цариград и Дарданели.

Коментаришући велики свјетски значај овога посљедњег факта, ако би он остао и непромијењен, у страној штампи се нарочито удара гласом на то, да Тројни Споразум, а нарочито Русија, не могу мирно примити тај из темеља пољуљани status quo на европском Истоку. Овако ти страни листови о томе говоре:

Руска политика је стално вођена у том правцу да се не мијења status quo на Дарданелима. А ако би се хтио мијењати, да се то не догоди мимо вољу и на штету Русије, пошто би на тај начин руска војна снага на Црном Мору била за увијек затворена, а руска трговина са западом била подвргнута утицајима, који би је стално могли угрожавати. Њемачки командант корпуса у Цариграду значи управо то. Јер његово инсталирање на мјесту заповједника свеколике цариградске војске не значи само повреду части и достојанства Русије, него је оно једна видљива опасност по војну снагу Русије и по њезину трговину. Што се тиче Француске и Енглеске, и њихови су велики интереси тиме повријеђени. Утврђивање Дарданела по њемачким плановима и под њемачким заповједништвом, па онда предаја турске војне снаге у руке Њемаца, што значи фактички протекторат Њемачке над Турском, није само повреда принципа равноправности и отворених врата, него је то и изигравање утицаја Тројног Споразума на Левант и брискирање његове свјетске политике, а, што је најважније, угрожавање његових материјалних интереса у М. Азији и даље на Истоку. Њемачка је хтјела ставити Силе Тројног Споразума пред свршен чин и сасвим уништити њихову позицију на овој страни. Хоће ли Тројни Споразум допустити да Њемачка и до краја спроведе ту своју политику?

Одговарајући на то питање, страна штампа поглавито истиче како је сад на ред дошло једно од оних за Русију важних питања због којих је она готова и ратовати. Позивајући се на ријечи руског министра спољних послова, Сазонова, који је једном у једној прилици рекао, да ће Русија ратовати само у том случају ако би била нападнута на својим сопственим границама или ако би се која друга Сила, осим Турске, хтјела етаблирати на Дарданелима, страна штампа констатује, да је сад наступио овај други случај, јер се Њемачка етаблира на Босфору и на Дарданелима, те ће се у блиској будућности видјети колико отпорне снаге има руска политика и колико она може рачунати на своје савезнице. У сваком случају, веле, успјех Тројног Споразума у овом питању зависи од његове готовости да и оружјем подупре своје захтјеве.

Дневник

Устоличење Пећског Митрополита. Његово Високопреосвештенство Г. др. Гаврило Дожић, нови Пећски Митрополит, отпутовао је у недјељу у своју дијецезу. Са њим је у Пећ отпутовао г. Мирко Мијушковић, Министар Просвјете и Црквених Послова, који ће тамо у име Краљевске Владе на сву прилику на Никољдан извршити свечано устоличење новога Митрополита.

Свечана аудијенција. Његово Величанство Краљ благоизволио је данас у 11 час. прије подне у присуству Предсједника Владе, заст. Министра Иностр. Дјела г. брига-

дира сердара Ј. Вукотића, примити у свечану аудијенцију новонаименованог аустро-угарског посланика при нашем Двору г. Ота. Г. Посланик допраћен је у Двор и испраћен из истога са свијема почастима, које припадају његовом високоме чину.

Признање њемачком љекару. Недавно се наша Влада обратила овдашњем царском њемачком посланству молбом, да јој се из Њемачке стави један одличан љекар на расположење за помоћ при лијечењу заосталих рањеника у нашој Државној Болници. Највећим одобрењем је био упућен на Цетиње г. д-р Бининг, оператер, који је прихватио повјерену му хуману дужност, вршећи је дуже вријеме на опште задовољство. Ономад је г. д-р Бининг завршио свој тешки рад, те је јуче тијем поводом имао част бити примљен у аудијенцију од Господара, који му је топло захвалио на пожртвовању и савјесности и за одличне услуге одликовао га Даниловим Орденом III. степена. Господар је о подне благоизволио задржати на доручку царско-њемачког посланика г. Екарта заједно са г. д-р Бинингом. На доручку су били присутни и наши домаћи љекари. Г. бриг. сердар Ј. Вукотић даје вечерас у „Гранд Хотелу" вечеру поводом растанка с одличним њемачким љекаром г. др. Бинингом, који у нашој пријестоници оставља најљепше успомене.

Наш извоз у Француску. Овијех дана извезено је преко Бара у Француску из наше земље 12.000 грла стоке, махом овнова. Извоз су учинили г. г. Вуко Вулетић и Антоније Марић. У ту сврху дошли су били под Бар нарочити пароброди из Француске.

Југословенски проблем

Полуслужбени лист њемачке владе „Kölnische Zeitung" доноси на уводном мјесту овај чаанак, датиран у Загребу 3. децембра по н. к.: Наименовањем бана и наређењем нових избора за Земаљски Сабор, повратило се у Хрватској и Славонији опет уставно стање и то послије једног прекида од читавих двадесет мјесеци. Да ће овај радосан догађај убрзо доћи, видјело се већ из ријечи грофа Тисе које је изговорио у својој приступној бесједи као министар предсједник у заједничком сабору за Угарску, Хрватску и Славонију. Гроф Тиса сасвијем је тачно осјећао, да ће даље одржавање овако неуставног стања у интегралном дијелу земаља круне Св. Стевана само наниједи велике штете угледу Угарске, само модерној установној држави, да ће јој то у иностранству шкодити, и на посљетку, да ће такво стање и настављање угњетавања Хрватске само дати још више снаге, његовим противницима за даљу борбу против његовог и тако већ омраженог режима. Зато је гроф Тиса већ унапријед био одлучио да што прије закључи мир са Хрватима. Међутим није била само ту воља грофа Тисе од тако одлучујућег значаја, колико жеља одговорних државника цјелокупне монархије. Министар спољних послова гроф Берхтолд управо гоњен од стране заступника аустријске велике индустрије, тражио је да се што прије отклони угарско-хрватски конфликт како би пребио што повољније поље за предстојеће царинско-трговинске преговоре са Србијом, али рјешавањем хрватске кризе већ по сили прилика, морало се подстаћи и развити и питање југословенског проблема у дунавској монархији.

Парламентарни заступници аустријске, а нарочито чешке индустрије жалили су се, да усљед политике коју је водила Аустро-Угарска према балканским државама, а нарочито због незадовољства које је владало међу хрватским и српским становништвом у Хрватској, све се више и више потискује аустријска трговина из Србије њемачким такмичењем, и да Аустрија није у том положају да подноси тако тешке жртве због државне политике угарске олигархије. Аустријски министар предсједник, гроф Штирк указао је на то, да због политичког и законског ванредног стања у Хрватској, стално виси изнад подобности рада у бечком парламенту Дамоклов мач југословенске опструкције словенских, хрватских и српских народних посланика из Далмације, Приморја, Истре, Штајерске, Крањске и Корушке, а уз то је још и заједнички министар фидансија, Билински, изјавио, да се на радну способност босанско херцеговачког Земаљског Сабора и стварање једне Монархији пријатељски наклоњене радне већине све дотле не може ни мислити, догод се у Хрватској опет не успостави ред и не уреде односи. Из ових чињеница постао је за Монархију јасан велики значај и важност која се придаје хрватском питању, као и поменута околност, да ће се приступајући рјешењу овог питања истовремено развити и цио јужнословенски проблем у оквиру двојне Монархије.

На шпак сви напоменути разлози нијесу били за ову већ сада рјешену хрватску кризу толико важни као гледиште заједничке војне управе. Хрватска и Славонија давала је хабсбуршкој држави вијековима највјерније и најхрабрије војнике, који су на свима европским ратиштима знатно допринијели слави и части аустријског оружја, а из овога истог народа никли су многи прослављени генерали, као на пр. Јелачић, Филиповић, Варешанин и др. Због ове политике угњетавања коју су кроз читава деценија у Хрватској и Славонији водили угарски власници, а која је и од стране Беча била одобравана, почело се становништво ове граничарске државе отуђивати од Монархије, а тај процес отуђивања био је систематски потпомаган од стране Србије.

У Аустро-Угарској били су већ свикли да Србију у сваком погледу сматрају и с њоме поступају као са „кантите неглижабл", са којом би се у случају нужде могло свршити док удариш длан од длан. Али догађаји посљедње године, те војни успјеси српске војске и знатно територијално проширење Србије сасвим су друкчије и боље поучили оне на војним положајима у Аустро-Угарској. Да с малим изузетком скоро сви политичари данашње Србије теже за освајањем Босне, Херцеговине и Хрватске и Славоније, то је опште позната чињеница, коју цјелокупна јавност Србије ни мало не крије, а каквим је намјерама прожета Србија наспрам сусједне монархије, то се довољно јасно видјело из најновијих „Матенових" открића. То је у осталом све познато аустро угарској војној управи, и зато она рачуна са чињеницама. Још прошлог љета дошао је био изненадно у Загреб војни министар Кробатин, гдје је са корпусним командантима и ђенералштабним официрима неколико сати водио повјерљиве разговоре, који су се односили на ове околности, и који су свакако имали утицаја и на политичку ситуацију у Хрватској. С обзиром на промијењену ситуацију на Балкану, Аустро-Угарска је била принуђена, да умножи своја југоисточна утврђења, да их изради, и да чување границе тако удеси, „да не буде примораван, да приликом сваког политичког тјеснаца сазива своје резервисте" како је то рекао војни министар 20. новембра приликом читања свог извјештаја пред војним одбором угарских делегација. На војним положајима тражили су са свом одлучношћу што брже рјешење хрватске кризе, при чему су, указујући на познате прилике у руској Пољској, гдје руска влада због непријатељског држања пољског становништва стално мора да држи несразмјерно велику војску, — заступали гледиште да се рјешење хрватске кризе — с обзиром на процес отуђивања који је настао код хрватског и српског становништва у Хрватској и Славонији, — има извршити помоћу једне политичке странке, која има дубоког коријена у народу и која ће бити у стању, да у народу опет пробуди повјерење и осјећај своје припадлежности Монархији.

На основу ових околности био је гроф Тисм принуђен, да без оклијевања пожури што бржем рјешењу хрватске кризе, и зато је морао по жељи ђенералштаба да помоћу у Угарској крајње омрзнуте хрватско српске коалиције изврши поново успостављање уставног реда у Хрватској и Славонији, јер та странка сада ужива повјерење претежне већине хрватског и српског народа у Хрватској и Славонији, и због тога понајбоље одговара оним очекивањима која на њу полажу управни кругови Монархије. Гроф Тиса учинио је добар избор и што се тиче свога повјереника у Загребу, налазећи га у личности барона Ивана Шкерлеца, јер Шкерлец не само што је за неколико недјеља умио стећи народну наклоност, него је стекао повјерења и код вођа политичких странака. Само својим хладно прорачунатим и објективним просуђивањем ствари, њему је пошло за руком, да се срећно изврше из свих страшно замршених страначких прилика, и да понуди згодну основу за поновно успостављање уставних односа у Хрватској, и да послије дугог времена опет изведе на прави пут хрватска владина кола, која су се била страшно заглибила. У осталом ускоро ће се морати показати, да ли је бан барон Шкерлец и за будућност дорастао своме тешком задатку, који га очекује; а то је желити и у интересу ове тешко искушаване земље, као и у интересу хабсбуршке државе.

Одбрана Берхтолдове политике

Бечки „Фремденблат" говорећи у уводном чланку о посљедњем експозеу аустро угарског министра иностраних дјела грофа Берхтолда, вели да и ако су Порти још прије почетка рата од стране Аустро-Угарске давани савјети, да спорове са балканским државама изравна мирним путем, и да својим хришћанским поданицима испуни њихове оправдане захтјеве, Порта се ипак није одазивала савјетима грофа Берхтолда, и тада је већ нашем министру спољних послова било јасно, да неће проћи без ратног конфликта, што је гроф Берхтолд још у септембарским делегацијама прошле године јасно истакао, када је оно говорио о сијевању муња на Балкану. Он је још тада прорекао буру која се и догодила. Гроф Берхтолд је могао то у толико лакше прорећи, што је још тада имао у својим рукама обавештења, чија су открића у „Матену" побудила општу пажњу. Баш за то што је министру спољних послова било познат начин на који је склопљена погодба између Бугарске и Србије, он није хтио да узалудно покушава, да путем мирних преговора добије ону сигурност односно самосталне Арбаније, коју смо и тако доцније постигли. По српско бугарском тајном уговору требао је сјеверни дио Арбаније да припадне Италији, и како је гроф Берхтолд у свом експозеу рекао, „Матенова" открића пружају нови доказ, да су балканске државе извјесне наде полагале у једну велику силу, и због тога смо се налазили у очи балканских компликација. Нашој политици био је циљ, да се ако је икако могуће избегне сваки ратни конфликт, али с друге стране пак не допустити никако помицање на нашу штету, и тај програм гроф Берхтолд је испунио.

Из данашњих говора министра спољних послова јасно се види, каже се на крају овог чланка, да смо се ми с успјехом трудили, да мирним путем одбранимо наше најближе интересе, и да смо ми и крај свих тешких околности то постигли, а да нијесмо изазвали ратне компликације, и коначно, да наше војне припреме и финансијске жртве, које смо у ту сврху допринијели нијесу ни мало прешле оквир потребе да постигнемо свој циљ, који смо себи били поставили.

Из народа

Читаоница у Бијелом Пољу.

У Бијелом Пољу основана је читаоница на дан стогодишњице од рођења Владике Рада, која ће и носити његово име. У управу изабрати су: за предсједника П. Бошковић управник царинарнице; за потпредсједника М. Бакић, управитељ школе; за секретара А. Станић, трговац; за благајника Н. Марковац, трговац и за књижничара П. Чујовић царник, а у одбор Хилми бег Кајабеговић, посједник; М. Дабетић, учитељ, и Т. Пајевић трговац.

Разне вијести

Ограничење Арбаније. У дипломатском кругу у Лондону влада увјерење да ће ограничавање и организација Арбаније сад ићи без даљих неприлика и застоја.

Бугарске агитације. Лондонским листовима стижу из Софије многа писма у којима се на најжешћи начин напада Србија због затварања бугарских школа и егзархијске црквене управе. Већина тих писама потписана је именима бугарских официра. Листови енглески неће да штампају та писма због очевидне партајичности и жестине њихове.

Бугарски бјегунци у Арбанији. „Албаније Кореспонденц" добила је вијест из Валоне, да је тамо приспио пароброд „Булгарија" са 500 врећа брашна, и да је бугарска влада послала у Валону бјегунце из Нове Србије међу којима има много Бугара.

Корак цариградског патријарха. Цариградски патријарх учинио је корак код великог везира и министара против суспендовања свих грчких листова у Цариграду што би учинило рђав утисак на грчки народ. Патријарх је добио обећање да ће се ствар испитати и да ће неколики листови добити допуштење да могу излазити.

Из аустриских делегација. У комисији за спољне послове у делегацијама аустро-угарским кад се дискутовало о спољној политици извјестилац комисијски рекао је: да је корак монархије учињен у Биограду поводом напуштања стратегијских тачака у Арбанији без сумње донио великих услуга осигурању мира. Дипломатски успјеси у балканској кризи су плод истрајног стрпљења. Мирољубиви принципи монархије, која се одрекла територијалног освајања, треба да јој донесу економско освојење Балкана. Г. Волф. Њемац радикал, жали се да је балканска криза омањила престиж монархије и да је Турска пријатељица Тројног Савеза, увучена од стране држава пријатељица словенских у Тројно Споразум. Г. Гауч тражи објашњење и корацима противу општинских чиновника у Трсту који су били италијански поданици. Министар-предсједник г. Штирк изјављује да су предузете мјере потпуно без националног антагонизма и тврди да је све то већа интимност између монархије и Италије. — За вријеме дискусије министар спољних послова Берхтолд одговарајући на питање делегата Крамаржа, да ли је наш министар у Софији утицао на пут г. Данева у Петроград, изјављује, да може категорички рећи да није. Ни гроф Тарновски ни који други члан наше дипломатије није чинио никакве утицаја на пут Данева у Петроград. Министар је такође одбио тврђење Крамаржово да се хтио користити афером конзула Прохаске — да штампом припреми терен за мобилизационе мјере. Министар изјављује: Нијесмо имали никаквих односа са разним гласовима који су били пронесени у ово вријеме када нијесмо имали никаквих аутентичних информација о самој ствари, и нијесмо имали апсолутно ничег заједничког са оним фантастичним писањем неколиких новина.

Бугарски избори. „Дељи Телеграф" јавља да је на изборима у Бугарској владина странка од 204 мандата добила 108, те ако већина у народном собрању не буде довољно подобна за рад, онда ће данашње министарство поднијети оставку. Краљ је већ примио у аудијенцију вође опозиционих странака да се с њима посавјетује о евентуалном састављању новог кабинета.

Изјава нове француске владе. Министарска декларација прочитана је у парламенту. У декларацији се вели: За вријеме кризе кроз коју је пролазила Европа, влада је осјетила колику јој силу дају њени савези и пријатељства, те је у њима нашла потребну снагу да очува своје интересе и своје достојанство. Ми ћемо и даље остати им вјерни. Са Русијом ћемо продужити интиман и срдачан заједнички рад, који је у више прилика допустио објема савезним државама да снажно допринесу одржању мира. Ми ћемо и даље развијати повјерљиву интимност о којој су и Француска и Енглеска дале већ толико одличних доказа. Исто тако одржаваћемо односе учтивости, који нас везују са другим народима а који дају реноме Француској у свијету да је земља искрено мирољубива и који нам допуштају, да ослањајући се на демократију наше земље, нашу војску и марину, чији републикански осјећаји не могу доћи у сумњу, радимо у реду и миру на величини отаџбине.

Влада не би остала на своме положају, када не би била састављена из већине чисто и искључиво републиканске. Влада ће се постарати да се брзо изгласа буџет за 1914. годину. Она ће поднијети предлоге којима ће се покрити ванредни трошкови за народну одбрану а нарочито своју бригу посветиће финансијској ситуацији. Влада ће настати да се са буџетом за 1914. годину изгласа и законски пројект о општој порези за приход. Предложиће увођење порезе на стечена имања. Она ће се постарати да у накнаду донесене војне законе, да дâ Француској слободне и јаке финансије, које су неопходно нужне за њену сигурност, за њено развиће и њену величину. Догађаји ће показати потребу да је потребно повећати војну снагу, не у агресивној намјери, већ једино као гаранцију мира, једино ради задобијања снаге која је способна да улије поштовање. Влада ће лојално примјенити закон о трогодишњем року службе у војсци, а у исто вријеме припремиће мјере које могу довести до остварења максимума снаге народне одбране. Влада ће тражити прелазан начин за остварење изборне реформе и бранiће енергично лаичке школе.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

Многим нашим претплатницима истекла је претплата, те је вријеме, да претплату обнове, како им се не би лист обуставио; јер лист ће се обуставити свима без разлике који не обнове претплату до конца овога мјесеца.

Лист смо слали многима, и ако им је претплата истекла, из разлога што је многи био у војсци, те својој обавези према администрацији може бити није могао испунити. Сад нека се сваки сјети своје обавезе.

Цијена је листу на пола године: за Црну Гору перпера 5, а за иностранство 7½ франака у злату.

Цетиње, 6. јуна 1913.

АДМИНИСТРАЦИЈА „ВЈЕСНИКА"

Телеграфски извјештаји

Русија и Аустрија

Беч, 30, новембра

У угарским делегацијама шеф одјељења Викенбург је изјавио, да уговор између Русије и балканских држава у ствари не постоји. Несугласице између руске политике на Балкану и аустро-угарске, које постоје већ десетак година, биле су такође и за вријеме кризе, али наши односаји са том великом силом били су увијек коректни и пријатељски, што је потпомогло руску политику у току трајања кризе. — Бечки Кор. Биро.

Пронађена Ђоконда

Флоренција, 30. новембра

Чувена слика Ђоконда, која је била украдена у Лувру, пронађена је. — Бечки Кор. Биро.

Јужна арбанашка комисија

Бриндизи, 30. новембра

Јужно-арбанашка погранична комисија отпутовала је за Флоренцију. Комисија је усвојила приједлог енглески, који је у стварности сагласан са оним Аустрије и Италије. Детаљи о границама утврдиће се у Флоренцији. — Бечки Кор. Биро.

Зајам Арбанији

Лондон, 1. децембра

Званично се потврђује вијест, да се Енглеска обратила Великим Силама односно преговора о зајму међународном од 60.000 лира, коме ће бити циљ да поправи биједно стање у Арбанији, којој је већ дато 5000 лира. — Бечки Кор Биро.

Њемачка војна мисија

Цариград, 1. децембра

Посланици Тројног Споразума учинили су усмене представке код великог везира односно њемачке војне мисије. — Бечки Кор Биро.

Из Турске

Цариград, 1. децембра

Министарски Савјет бавио се једино уговором о миру турско-српском. Пројект реформа, које се имају увести у Анадолији, расправљаће се сјутра. — Бечки Кор. Биро.

Грчки Краљ на Криту

Атина, 2. децембра

Краљ је лично извјесио грчку заставу на тврђави Фирке у Канеји усред највећег одушевљења и топовске паљбе од 101 метка. Консули Великих Сила присуствовали су. — Бечки Кор. Биро.

Руски деманти

Петроград, 3. децембра

„Вјесник" је овлаштен да изјави, да је вијест Пести Хирлапа о учешћу Русије у преговорима о уговору између Србије и Румуније нетачна. — Бечки Кор. Биро.

Отклоњен нови сукоб

Беч, 3. децембра

Берхтолд је делегацијама аустријским саопштио да је посланику у Београду било наређено да енергично затражи од владе српске да се поврати конвенционално стање створено на оријенталним жељезницама. Према добијеној депеши од посланика у Београду, њему је министар предсједник Пашић прије него ли је посланик учинио наређене му кораке изјавио, да му је до јуче био непознат поступак, који би се могао тумачити као неиспуњавање конвенције. Влада српска је одлучила да строго испуњава обавезе конвенције на чије прво мјесто долази директна тарифа. — Бечки Кор. Биро.

Беч, 3. децембра

Аустријске делегације усвојиле су иностран буџет. Тајни фонд усвојен је са 35 противу 16 гласова. Одлука социјалиста, којом се изјављује министру инос. дјела неодобравање, — одбијена је. — Бечки Кор. Биро.

Италија и Црна Гора

Рим, 3. децембра

Приликом расправе адресе на Краљеву Пријестону Бесједу, Сан-Ђулиано је држао дуг говор у коме је изложио страну политику. Односно Црне Горе изјавио је: Што се тиче наших односаја са Црном Гором довољно је рећи, да је министар иностраних дјела Пламенац почео с Римом своје путовавање ради постигнућа средстава којима би се осигурало економско развиће те мале славне земље и да је затражио нашу потпору, која му је дата с највећом срдачношћу. — Агенција Стефани.

Побједа коалиције

Загреб, 4. децембра

На изборима за Хрватски Сабор српско-хрватска коалиција потпуно је побиједила. — Нарочити извјештај.

Анархистичко недјело

Биоград, 2. децембра.

Јуче су непозната лица покушала да дигну у ваздух жељезнички мост на рјечици код Демир капије Поправке су предузете одмах. Води се истрага. — Биоград. Пресбиро.

Питање Источних Жељезница

Биоград, 3. децембра.

Односно вијести протурених кроз аустро-угарску штампу, да је влада српска повриједила уговор у четворо, министарски савјет проучио је те вијести и нашао је, да је саобраћај жељезницама био обустављен ушљед ратних догађаја и упада Арбанаса на српско земљиште. Доцније кад се приступило уређењу ситуације, искрсле су препоне односно директне комуникације са Солуном стога што је друштво оријенталних жељезница које експлоатише линију Солун—Гуменце тражило прекрцавање путника и трговачких пошиљака у Гуменци. Ушљед држања заузетог од друштва и ушљед тога што је са стране Аустро-Угарске био прекинут саобраћај на граници српско-угарској, између Земуна и Биограда због санитарних мјера ушљед колере у Србији, које су трајале још и прошле нељеље, управа српских жељезница била је принуђена да захтјева нове ознаке вагонима за трговачке предмете упућене у Солун. У исто вријеме учинила је кораке код друштва у погледу укидања прекрцавања. И Влада српска и управа жељезница учиниле су кораке да Аустро-Угарска укине санитарне мјере на граници пошто је колера била изчезла. У томе времену управа жељезница је не мијењајући транзитну тарифу, прописала као привремену мјеру једну локалну трговину између Ристовца и Ђевђелије, које су вагонске ознаке морале бити измијењене. Пошто се дошло до споразума са оријенталским друштвом за директни саобраћај са Солуном, а како се ушљед укинућа санитарних мјера дошло до директне везе са Земуном, то је министарство грађевина наредило 1/14. т. м. жељезничкој дирекцији да обавијести дирекцију угарских жељезница, да ће почевши од 2/15 т. м. међународни уредни саобраћај отпочети према конвенцији у четворо у правцу Солуна, пошто су конвенционалне тарифе остале у примјени до сада на линији Цариград. — Биоградски Пресбиро.

Умро Рампола

Рим, 3. децембра

Кардинал Рампола умро.

Избори у Хрватској

Загреб, 4. децембра

Избори посланика за Хрватски Сабор завршени су побједом коалиције, у којој је више од 60 униониста (!?). Опозиција добила 21 мандат. — Бечки Кор. Биро.

Забавник

Правила из хигијене. У шведским школама изложени су ови хигијенски прописи.

1. — Свјеж ваздух, дању и ноћу, неминовно је потребан за здравље и најбољи је чувар од плућних болијести.

2. — Кретање је живот. Вјежбај се тјелесно у чистом зраку сваког дана и кад радиш и кад се шеташ, да би постигао претег раду за столом.

3. — Не пиј и једи умјерено и просто. Ко мјесто алкохола пије воду, млијеко и једе воће, челичи своје здравље и богати се условима за рад и благостање.

4. — Његуј кожу своју: навикни је на хладоћу свакодневним прањем хладном водом, и једном недјељно (па било то у љето или у зиму) купај се у топлој води. Тако се одржава здравље и чува се од назеба.

5. — Одијело не треба да буде ни одвећ топло ни одвећ тијесно.

6. — Стан треба да је окренут сунцу, да је сух, пространи, чист, свијетао, пријатан и што угоднији.

7. — Чистота непорочна у свему: у ваздуху, храни, води, хљебу. рубљу, одијелу, кући... све до саме душе треба да је чисто. Чистоћа је најбољи чувар од колере, тифусне грознице и свих заразних болести.

8.— Правилан и јак рад, најбоља је предохрана од душевних и тјелесних болести. Рад је срећа овог вијека и утјеха у несрећи.

9. — Ноћи су за спавање. У кућном весељу човјек не налази окрепљења ни разгаљења. Часове одмора треба посветити и душевном уживању.

10. — За добро здравље први је услов живот плодан радом и оплемењен добрим дјелима и здравим радостима. Животу даје неоцјењиву вриједност жеља: да се постане добрим чланом у својој породици, добрим грађанином у својој отаџбини.

Службена обзнана*)

(Особито важно за наше трговце увознике)

Због тога, што често од појединаца добијам протесте противу „Барског Друштва" за нестанак или кварење пошиљака (нарочито трговачког еспапа), које то Друштво жељезницом и паробродима превози, на начин, који не одговара законским и другим установљеним прописима, и што многи, из незнања тих прописа, пропусте прибавити на вријеме средства за доказ своје штете, принуђен сам овијем обзнанити: како треба поступати, прије свега, кад се од органа „Барског Друштва" примају пошиљке, дате том Друштву за превоз, а како кад се утврди, да је у њима учињена штета при превозу жељезницом или преко Скадарског Језера.

1) Сопственици пошиљака или њихови опуномоћени замјеници, кад примају ове од органа „Барског Дриштва" у жељезничким или паробродским станицама, не треба да пошиљке приме нити пријем истих да потврде својим потписима, док не виде: да ли је односна пошиљка онаква, каква је предата „Барском Друштву" — како што се тиче броја коли, тако и што се тиче стања ових (у колико превозилац законски и иначе по установљеним правилима и уредбама одговара за ово друго). Ако у пошиљци њешто недостаје или је иначе каква повреда исте, то утврђују записнички сопственик пошиљке, односно његов пуномоћник, и старјешина жељезничке, односно паробродске станице, који и потписују тај записник и на исти се ставља печат дотичне станице. Овај се записник предаје с односном пошиљком сопственику исте или његовом пуномоћнику. — Ако би дотични орган „Барског Друштва" с чега било одрекао на горе описани начин извести констатацију штете или се он и онај, који пошиљку прима, не би сложили у тој констатацији, други ми се има на то пожалити телеграфски и до мог одговора не треба спорну пошиљку да прима.

2) Они, који хоће да траже од „Барског Друштва" накнаду за своје оште-

*) Пошто смо се повратили у редовне прилике то доносимо ову обзнану, која је раније била публиковала и која и данас важи, да би се њоме боље користили заинтересовани.

ћене, односно нестале пошиљке, треба да то учине одмах, чим буду о штети извијештени. Тражење има бити писмено и исто треба поднијети у два примјерка преко старјешине жељезничке односно паробродске станице, у којој је утврђена штета, заједно са записником о том и осталим документима (листом предаје, односно приказницом пошиљке, ако се ствар тиче пошиљке, која је дошла морем, па не нађена у магазину „Барског Друштва" у Бару, и оригиналним рачуном о вриједности нестале робе) или само с тим документима без записника, ако пошиљка није ни дјелимично дошла (у којем случају с тражење подноси овој жељезничкој односно паробродској станици, преко које се пошиљка имала примити). Орган „Барског Друштва", којем се на овај начин писмено тражење с прилозима подноси, има на једном примјерку тог тражења прибиљежити: кад је његов уникат примио и што је све још с њим примио и, потписав ту прибиљешку, те потврдив ју печатом станице, повраћа спис предаваоцу тражења.

3) Ако се најдаље у року од мјесеца дана, пошто се писмено тражење, назначено у претходној тачци, са прилозима му предаде, „Барско Друштво" на исто не одазове, оштећени се има обратити мени, упутив ми уз посебну жалбу противу „Барског Друштва" и онај дупликат писменог тражења, поднесеног дотичној жељезничкој, односно паробродској станици.

Сва писмена која ми се упућују у вези с мојим службеним положајем, као и документа те остали прилози ових, да би се по закону могла узети у поступак, треба да су снабдјевена прописним таксеним маркама.

Напомињем, да се ради на томе, да се „Барским Друштвом и односним царинарницама пломбирају жељезнички вагони и мауне (шлепови), у којима речено Друштво прегони робу, те ће онда још боље бити спријечено кварење те робе и нестављање исте; а и кад би било тога пошто ће пломбе на пошљедњим станицама ломити и робу прегледати заједнички тамошње царинарнице и органи „Барског Друштва", још лакше ће се тад долазити до доказних средстава за утврђивање штете у тој роби.

Број 445.

Бар, 12. априла 1912. г.

ДРЖАВНИ КОМЕСАР
при
Барском Друштву и Монополу Дувана,
3,4 **Саво П. Вулетић**

Оглас

С обзиром на чл. 25. општ. правилника, а према одборској одлуци од 24. ов. мј., број 2658, овијем се обзнањује заинтересованим, да ће потписата општ. управа одржати јавну продају контрата општ. такса за 1914 годину у следећим данима а то:

1) 15. децембра о. г., увозине нових такса на робу, рибу и др.;

2) 16. децембра и. г., увозине на пиће, грожђе и апотекарске ствари;

3) 17. децембра и. г., таксу мјерачине, монопол фурмина и других запаљајућих артикала;

4) 18. децембра и. г., кланичне таксе и таксе на живо и чапре.

Лицитација ће се обавити у канцеларији потписате управе речених дана од 8—12 пр. подна и од 2—5 сати послије подне и уступити понудиоцу највеће цијене.

Лицитанти се могу у канцеларији ове управе од данас сваког дана до дана лицитације, као и на сами дан лицитације упознати са односним контратским условима, а исти су дужни прије лицитације положити кауције у непокретностима, готовом новцу или сигурном јемству онолику, колико се буде према појединим контратима тражило. Иначе, који лицитант неби то предходно учинио, неће му се дозволит да лицитира.

Број 2658.

Ријека, 28. новембра 1913 год.

Управа вар. Општине
Предсједник,
бр. 57, 1,1 капет. П. КРАЉЕВИЋ

П. п. бр. 15 12—50

Штампа Кр. Ц. Државне Штампарије

Власник и одговорни уредник **Радомир Орлински Кривокапић**